

DE BRUG VAN VILA VELHA

H.C. van Nederveen Meerkerk

1. Voormalige brug, detail Dec.2002
2. Portugese kaart van Itamaracá, ca 1635
3. Porto dos Holandeses
4. Vroegste foto van Nassau's brug (1644), door Augusto Stahl, 1855
5. Ponte Maurício de Nassau over de Rio Beberibe
6. Steen, baksteen en hout ca 1940
7. Twee oude bruggen op een eertijds Hollandse locatie
8. Wachten op geld voor de coating
9. The finishing touch
10. Brug vanaf de Trilha kant met Davi en Odilon
11. Sociale functie dankzij de nieuwe oprit
12. Davi geflankeerd door Flávio Domingues en Hannedea Jones
13. Weer een Boi voador bij een Ponte dos Holandeses!

Dom Pedro II, op bezoek op Itamaracá in 1859, schrijft, dat hij bij Vila Velha werd overgevaren, omdat de brug door de bewoners niet onderhouden was en dat hij naar Fort Oranje verder lopen moest. Uit de jaren rond 1940 dateren een paar foto's waarop mensen de Paripe oversteken over een houten plankier dat op met kokkels bezette balken rust. Aan weerszijden van de rivier ziet men een stenen bruggenhoofd. Het is laag water in het Canal da Santa Cruz, waar het riviertje in uitmondt. Resten van de bruggehoofden zijn op deze foto nog zichtbaar. Maar of deze terug gaan tot de zeventiende eeuw, of dat zij later, zelfs wellicht na het bezoek van Dom Pedro II, zijn gebouwd, het is nog niet onderzocht. Zeker is, dat de zojuist vervangen brug ten hoogste acht jaar oud is geworden.

De Brug, A Ponte, werd getekend door bouwkundig ingenieur Francisco de Assis Pereira Davi, door ieder, ook zijn charmante vrouw Rita, "Davi" genoemd.

Opdracht was: "zo snel, zo sterk en zo goedkoop mogelijk." Er speelde wat de spanne tijds betreft mee, dat Hare Majesteit de Koningin in maart 2003 Brazilië met een staatsbezoek zou vereren en Fort Oranje op Itamaracá zou aandoen. Als de brug dan klaar zou zijn, zou hij wellicht een rol in het protocol kunnen spelen. Davi mat en rekende en besloot tot een geheel nieuwe constructie. Niet alleen de planken waren gammel, maar ook de palen bleken bij nadere inspectie vrijwel allen doorboord door een kever.

Deze maakt met een chemische substantie in zijn bek zelfs het hardste hout zacht, waarna hij er lekker van kan smullen en het vrouwtje in de holtes haar eitjes legt.

Op 15 januari 2003 werd met de bouw begonnen. Geraffineerd werd de nieuwe in de oude brug gebouwd. De helft van de planken werd verwijderd en het overgebleven deel diende tot looppad tot de eerste nieuwe helft gereed was. De nieuwe palen werden aan de kant waar de planken waren weggehaald, aan de binnenkant geplaatst. Aan de nog "volle" kant kwamen zij aan de

buitenkant van de oude brug.

De afstand tussen de palen meet 1 m, voldoende voor een visserspraam en te smal voor motorjachten. Deze zouden ook maar de mangrovenbossen vervuilen en daardoor de vissers het "brood" uit de mond stelen.

De breedte van de brug, bestemd voor voetgangers, fietsers en ruiters, werd 150 cm en de uitsparing in het midden om elkaar te passeren, bovendien leuk voor de duikende en bommetjesspringende jeugd- werd gehandhaafd. De planken die eerst in de lengterichting lagen, werden nu dwars gelegd. Niet alleen waren de aanhechtingsmogelijkheden aldus beter, maar ook zou het hout niet kromtrekken, dat onder de onderhavige extreme omstandigheden daartoe de neiging heeft. De balustrade werd voor kinderen veiliger. Evenals de palen en liggers werden deze gemaakt van het zeer harde "Massaranduba" en de plankenvloer van "Piquiê de Amazonas"; alle hout was geheel afkomstig van door de Staat goedgekeurde houtkap. Er bestaat in het binnenland van Brazilië nog een houtsoort "Piquiê", maar dat is zachter van structuur en ongeschikt voor constructies bij water. Alle onderdelen werden geschroefd met roestvrijstalen schroeven; er kwam geen spijker aan te pas. Laat nu zout, zon en wind maar komen!

Aan beide zijden van de brug werd op een fundament van cement een hardstenen oprit gemaakt, die eruit ziet als de rampe van een fort. Naast de oprit aan de kant van de steilte van Vila Velha, kwam een afwateringsgoot.

Davi nam uit zijn woonplaats in het binnenland, Pocão, hem bekende timmerlieden mee, die voor de duur van de constructie woonden in een grote barak. Het leek allemaal te lukken, toen er toch een tegenslag kwam in de vorm van die kever. Ondanks een dure, volgens de milieunormen van FUNDARPE aangebrachte coating, welke extra kosten door de Ambassade werden gesubsidieerd, werd hij op de palen gesignaleerd. IJlings moest een nieuwe coating worden aangeschaft en de hele brug, waarvan met name de palen en de onderkant,

dienden nogmaals te worden “getjet”. Dankzij het bedrijf van neef Diederik van Nederveen Meerkerk Inc. uit Utah en dankzij inspanningen van onze marketing consultant Flávio Domingues, is het wat deze extra kosten betreft, goed gekomen. Op 28 februari, net vóór carnaval, hebben wij met een hapje en een drankje afscheid genomen van de ingenieur en zijn werkers. Flávio wijdde officieus de brug in met een koe op een stok, de “Vliegende Koe” symboliserend, o “Boi voador”. Dit fenomeen speelt nog steeds een rol in de Pernambucaanse folklore. Het verwijst naar de vol hooi gestopte koeienhuid die in de wind wapperde vanaf een afdak in de paleistuin van Huis Vrijburgh, door Johan Maurits, graaf van Nassau-Siegen (van 1636 tot 1644 gouverneur van Hollantsch Brasil) in 1644 als lokaas gebruikt voor de bange menigte, om de gereed gekomen brug over te steken. Ieder die durfde werd een stuk braad beloofd van het geslachte dier, dat die avond geroosterd zou worden. Zover gingen wij die dag niet, maar hielden het op de traditionele schelpen met guarana.

Op 17 maart was het de “Dag van de Inspectie van de Brug”. Alle sponsors waren vertegenwoordigd, de Nederlandse Ambassade door de Honorair Consul, Weber Wanderely Lins, wiens beide achternamen verwijzen naar zijn Nederlandse afkomst, Van der Ley en Lins of Lens. Na de geslaagde inspectie, niemand zakte er door, werd er uitgebreid getafeld ten huize van de kunstenaar Luis Jasmin en diens impressario, Newton Bezerra. Voor de dorpsbewoners wordt op 1 mei bij de brug aan de Porto dos Holandeses en in Vila Velha daarboven een volksfeest georganiseerd door de Gemeente Itamaracá, met zang en dans en alles wat erbij hoort, met name: veel vuurwerk.

En Hare Majesteit?

Koningin Beatrix, Prins Willem-Alexander en Prinses Máxima kwamen op 28 maart 2003 bij het Fort Oranje Project aan om omstreeks drie uur ‘s middags, later

dan gepland. Na een voordracht door Zijne Excellentie Everaldo Cabral de Mello over de Nederlandse Periode in Noordoost Brazilië, werden de opgravingen naar het Nederlandse fort in ogenschouw genomen. Voornaamste vondst was de oorspronkelijk aan de zeezijde gelegen ingangspartij uit fraai gemetselde rode en gele baksteen. En het was ontroerend om te zien, hoe zij daar stond op ons zo bekende Bastion 3 met het prachtige uitzicht vanaf het fort, dat al circa 372 jaar de naam van haar familie draagt. Maar voor de onthulling van de “Placa” was in dit overvolle programma geen plaats. Daarom had de Gemeente langs de weg een aantal informatiepanelen gezet en werd ervoor gezorgd, dat een ingelijste reproductie voor de Koningin zelf bij de Cerimonie-meester terecht kwam. Vraagt mij tijdens de receptie een van de leden van het gevolg: “Wat is dat toch voor tweede project, waar de Ambassade het over had? Wij weten daar eigenlijk te weinig van. Kunt u ons daar meer over vertellen?”

Volgaarne. Ik heb de eer gehad om Hare Majesteit en degene die de vraag stelde, naar genoeg te hebben voorgelicht. Over de Trilha, over de ter ere van de grote natuurliefhebber Johan Maurits van Nassau uitgevoerde biologische inventarisatie, over de informatiepanelen, vervaardigd door Luiz Jasmin uit Vila Velha, over de sponsors en de plaquette en over onze brug. Een prachtige brug van gekeurd hardhout, veilig voor de gebruikers en passend in het landschap. Hare Majesteit zei het op prijs te stellen deze informatie alsnog te hebben ontvangen en zou de overhandigde documentatie zeker lezen.

De lezer dezès raad ik van harte aan in dit P’tit coin de Paradis eens een kijkje te komen nemen. Vooral tegen zonsondergang, als de jangada’s met hun driehoekige zeilen zich naar huis spoeden. Pepito heeft al op de bewegwijzering naar Vila Velha laten zetten: “Van Harte Welkom”.

Voor meer informatie: www.fortoranjeproject.pro.br